

Рецензия

за дисертационен труд на тема „Образователни представления за усъвършенстване публичната изява на ученици от начална училищна възраст“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по Професионално направление 1.2. Педагогика /Анимация и образование/

Автор на труда: докт. Евгения Роева, СУ „Св. Климент Охридски“, ФП, Катедра Дидактика

Рецензент: проф. дпн Янка Мерджанова, СУ „Св. Кл. Охридски“, ФП, Катедра Дидактика

Представяне на кандидата: Докторант Евгения Роева има изключително колоритен характерен професионален и образователен път дотук, довел я до защитата на идеи, свързани с култивиране на публичната изява на малки ученици. От 2011 г. тя е актриса и арт-директор на Образователен театър „Забавна наука“, била е преподавател по актьорско майсторство, актриса и директор на актьорско „Училище за таланти“, актриса в ДТ Видин и Кърджали. От 2018 г. е докторант във ФП на СУ. Завършила е и специалност Реторика във ФФ на Университета през 2016 г, а през 2010 г. – специалност актьорско майсторство за куклен театър в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“. Евгения Роева е ангажирана със спектър от творчески дейности: преподавател, актриса в късометражни филми, тв-влогър, актриса в различни реклами, участие в музикални клипове, създател на актьорското училище за таланти, озвучител на сериали и анимационни филми. Това е едно богато творческо артистично, но и творческо научно амплоа. Евгения Роева хармонизира постепенно художественото си развитие с рефлексивното съзнателно обогатяване, което я извежда на Пътя на духовната култура в една от най-силните ѝ и трудни брънки – педагогическата подкрепа на най-малките за нейното възпроизводство и развитие. В този еволюционен контекст дисертационният труд на докторантката е естествено и логично нейно постижение и утвърждаване. Педагогическата нишка към децата може да бъде проследена в извървения образователен и професионален път на Е. Роева до тук – от актьорското майсторство за куклен театър през създаването и ръководенето на училище за таланти до десетилетното ѝ устойчиво участие и сега в Образователен театър.

Обща характеристика на труда:

В структурно-формативен аспект дисертационният труд е от 310 страници текст, включително увод и заключение; 59 с. от 15 приложения и богата представителна библиография от 178 източника. Състои се от три

основни глави. И в обемно, и в структурно, и в логическо отношение, и като текст, трудът е балансиран, хомогенен и издържан като стил.

В предметно-изследователски аспект проблематиката за образованието като изкуство и чрез изкуство и художественост е древна, като спецификацията на рационалната и художествената сфера в човешкия западноевропейски опит, познание, култура. Но интеграцията образование – театрално изкуство е по-млада, след вековете на категорични рационално-аналитични ориентации на западноевропейското образование. Съвременните тълкувания, концепции, практики няма как да не се родят с по-изначалния синтез и също така – да носят характеристиките на нови начини на съучастие на изкуството в образованието. Театралното изкуство и артистизмаът имат дълбоки традиционни основания и разработки по учебни предмети, същностно свързани с художествеността. Но разработването на образователни модели и практики, развиващи артистични художествено-презентационни потенциали у учениците, относително абстрахирано от конкретното учебно съдържание, макар и базирани на него, е определено специфична, бъдещно-модерна и същевременно произтичаща еволюционна изследователска задача. Задача, подходяща за специалист с опит и в сферата на актьорското майсторство, и в образователната практика, и в педагогическата и изкуствоведска теории. На такъв специалист е случила представената дисертационна тематика.

Съдържателна оценка:

Трудът отчетливо разработва и същността на публичната изява и свързаните с нея реторика-диалог-монолог; на театъра, играта, драмата, сценичното майсторство; но и задачите на обучението в съвременен план; и сложната интеграция на тези полета в образователен контекст. Изрично трябва да се подчертае, че независимо от интердисциплинната проблематика, от изявения вкус, познаване и принадлежност на автора на труда към артистичния свят на актьорското и сценично изкуства като цяло, замисълът, неговата реализация, вдъхновението и патосът, резултатите и ползите от осъщественото изследване и неговите приноси са определено за педагогическата съвременна и бъдеща наука, за образованието, за лицата в образованието и главните му потребители – децата. *Чрез това изследване докторант Евгения Роева се откроява като истински педагог и като идеи, и на дело.*

Постановката на изследването е обоснована, мотивирана и представена ясно. Обект, предмет, тези, цел и задачи са взаимно обвързани. Авторката представя и основните си тези, и основните си хипотези, и

основните си изследователски въпроси. Проблематизиране, диалогичност, динамика на мисълта, смело прогнозиране и опитване на практическо ниво се съчетават и си взаимодействат непрекъснато в процеса на изследването и в текста на труда.

Първа глава е посветена на публичната изява и нейната връзка с образованието – нашироко, отдалече, със стремеж да обхване всички ракурси на проблема, авторката представя от античността до наши дни, в различни школи и научни направления възгледите за публичната изява. Постепенно изследването на теоретическо равнище стеснява кръга, за да събере ученици-образователни представления-публична изява в контекста на училищната среда. Тази глава има ярък не просто теоретически, но концептуален характер.

*Втора глава представя подробно дизайна и програмата на осъщественото изследване. Специално място е отделено на **проследяваните и анализирани 4 параметъра** /118-138 с./ – импровизация на роля, интерпретация на предложено съдържание /текст/ за публично представяне; конструктивно отношение към публиката и положителни афективни реакции. Всъщност това са **критериите и показателите за изследване и оценяване на публичната изява** на учениците чрез образователни представления.*

*Трета глава, обобщение и анализ на резултатите – емпиричното изследване е и преживяно, и реализирано, и анализирано, и оценено, и екстраполирано-провидяно в перспектива, и апробирано чрез самото себе си. *Т.е. имаме като цяло едно само-осъществено автентично педагогическо изследване в действие.* Реализирани са реални представления, анкетни проучвания, наблюдения в действие, експертни проучвания, интервюта с учениците преди публичните изяви. 15-те приложения подробно представят инструментариума и процеса на използването му. Авторски всеотдаен вдъхновен труд.*

Допълнителният снимков и филмов материал свидетелства за автентичността и оригиналността на цялото изследване. Прекрасно онагледява процеса и постиженията на учениците участници в изследването.

Авторът ни показва /без никаква демонстративност/: висока култура на информираност; висока култура на мислене – систематизиране на идеи, тези, практики; висока култура на стилово и езиково научно създаване на текст; висока култура на концептуализиране – на адаптиране и интегриране на различни подходи и идейни платформи.

Деликатност, финес, задълбоченост, етика, са отличителните черти на дисертационния труд, отразяващи характера на самото осъществено изследване и характера на техния автор.

Специфичен стил с предпочитание към художествеността. Но независимо от това, научната педагогическа терминология и лексика са овладени, прецизно използвани, с вещина, и не са накърнени научното съдържание и послания на текста, на реализирания опит и неговото представяне.

Научни теоретико-приложни приноси: приемам формулираните от кандидата. Отново подчертавам приносното значение на теоретическо равнище /първа и отчасти втора глава – обобщаване и систематизиране в определения периметър на публичната изява – на образователния театър – на образователните представления/. **Приносното значение на дисертационния труд има и теоретико-стратегически, и практически непосредствено приложни измерения в баланс, произтичащ от баланса между теоретическата и практическа подготовка и качества на кандидата.** *Зад претенциите на докт. Роева за образователно-научната степен стоят и съзнателната ѝ теоретическа и познавателна работа, и дългогодишният ѝ опит и култивиране в сферата на театралното изкуство и на образователния театър, и вещото научно ръководство на неговия основател и лидер в България, и критическата конструктивна подкрепа на специалистите от катедра Дидактика.*

Съчетаването на научно-теоретическите с практико-професионалните ориентации на автора е изключително ценно и е един вид гаранция и за бъдещето по-широко внедряване и разпространение на модела. **Защото всъщност, синтезът на научните приноси на дисертационния труд е – Евгения Роева ни представя, експериментира и апробира един системен и като равнища, и като аспекти модел за усъвършенстване на сценичната изява на малките ученици.**

Автореферат и публикации: Авторефератът съответства на дисертацията и на изискванията за жанра си. Публикационната дейност и продукти на автора като количество са достатъчни, а като качество свидетелстват за автентичността и експертните положителни оценки на научната общност. Евгения Роева е и творец, и артист, вече и учен – седем публикации през 2018-2020 г. с разнообразно авторско присъствие: и от международни конференции, и в докторантски конференции, и в национална научна периодика, и в Годишник на НАТФИЗ.

Бележки, въпроси и препоръки:

Нямам бележки и въпроси към кандидата. Докторант Роева неколkokратно и надграждащо е предлагала на обсъждане своите доклади, статии и самия дисертационен труд в първичното научно звено и в академичната общност. Трудолюбие, отдаденост, гъвкавост, прецизност, изследователски умения за доразвиване и разгръщане на идеи и опит са водещи черти в работата на Роева като млад учен изследовател. Те сработиха *щото дисертационния труд да стигне до високо качество като проблемност, теоретическо равнище, концептуализиране, изследователски емпиричен дизайн и обработка и анализ на данните, като изводи и препоръки и предложения за образователния дух, мислене и практика в цялост и в единство.*

Препоръчвам на кандидата **в перспектива, но не далечна:** да задълбочи изследването си върху

- взаимодействието между конкретните умения-отношения за публична изява с останалите театрални/артистични умения на учениците от начална училищна възраст, от една страна;
- взаимодействието между уменията-отношенията за публична изява в образователните представления и извън тях – по различни учебни предмети в учебната дейност и извън нея пък – въобще в изявите на децата.

Този изследователски поглед, според мен, не е реализиран още докрай от автора, а тъкмо той ще й даде възможност да проникне в дълбочината на публичната изява като ТРАНСФОРМИРАЩА устойчиво личността на ученика.

Заключение:

Трудът и реализираната процедура по неговото придвижване до този етап на публична защита, периодът на докторантурата на кандидата, научното ръководство на проф. д-р Радка Василева и обучаващата консултантска дейност на първичното научно звено съответстват в пълна степен на изискванията на ЗРАСРБ.

Налице са действителни *научни теоретико-приложни приноси*, постигнати в процеса на автентичен оригинален авторски труд. Имам всички основания и пълна убеденост с познавателно научно, процедурно, етико-естетическо удовлетворение да предложа на уважаемите членове на научното жури присъждане на образователната и научна степен доктор на докторант Евгения Роева по професионално направление 1.2. Педагогика /Анимация и образование/.

От това ще спечели *и науката* /препоръчвам настоятелно и без отлагане *дисертационният труд да се трансформира в монография* или *пособие*/, и *академичното образование* и подготовката на студенти бъдещи специалисти в тази област, и *педагогическата практика*, и най-вече – **самите деца.**

Тъкмо защото Роева е от тази **специална категория изследователи и хора, които можем да зовем „безкористни и всеотдайни“** – струващи си подкрепата и съхраняването.

10.11.2021 г.
София

Автор на рецензията:.....
/проф.дпн Янка Мерджанова/